

Izvirni znanstveni članek
UDK 347.9:341.6:061.1EU

Pojem »sodišča« in »sodne odločbe« v evropskem civilnem procesnem pravu?

ALEŠ GALIČ
doktor pravnih znanosti,
redni profesor na Pravni fakulteti
Univerze v Ljubljani

Povzetek

Opredelitev pojmov sodišče in sodne odločbe v evropskem civilnem procesnem pravu je pomembna za odločanje o nekaterih tradicionalnih vprašanih mednarodnega zasebnega prava glede priznanja in izvršitve tujih sodnih odločb. Pomembno pa je tudi z vidika širših, ustavnopravnih razsežnosti položaja sodstva in sodnikov v državah članicah, pa tudi z vidika morebitnega prenosa pristojnosti v določenih zadevah na nesodne organe. Upoštevati je treba, da pojem sodišča v uredbah EU s področja sodelovanja v civilnih in družinskih zadevah ni urejen enotno. Opredelitev je najbolj restriktivna v Uredbi Bruselj I, po kateri je le sodišče v pravem, ozkem pomenu nacionalnega prava tudi sodišče za potrebe Uredbe. Širša je opredelitev v Uredbi o dedovanju, ki omogoča vključitev na primer notarjev, vendar – če lahko odločajo le v nespornih zadevah, kar ne ustreza pojmu sodne funkcije v smislu prava EU – le če delujejo po pooblastilu ali pod nadzorom sodišča. Najširša pa je opredelitev v Uredbi Bruselj II, ki v celoti odkazuje na pristojnost sodnega ali nesodnega organa v nacionalnem pravu, ne da bi postavljala dodatne zahteve.

Ključne besede: sodišče, sodba, pravo EU, mednarodna pristojnost, priznanje in izvršitev, sodna funkcija.

The Concepts of “Court” and “Judicial Decision” in European Civil Procedure Law

Abstract

The definition of the terms “court” and “judicial decision” in European civil procedural law is important for resolving traditional issues of private international law concerning the recognition and enforcement of foreign judicial decisions. It is also significant from the perspective of

the broader constitutional dimensions of the position of the judiciary and judges in Member States, as well as from the perspective of the possible transfer of jurisdiction in certain matters to non-judicial authorities. It should not be overlooked that the concept of a court in EU regulations in the field of cooperation in civil and family matters is not regulated uniformly. The definition is most restrictive in the Brussels I Regulation, according to which only a court in the strict sense of national law qualifies as a court for the purposes of the Regulation. The definition in the Succession Regulation is broader, allowing for the inclusion of notaries, for example, but only insofar as they can decide on non-contentious matters which do not constitute a judicial function within the meaning of EU law, only if they act pursuant to a delegation of power or work under the control of a court. The broadest definition is found in the Brussels II Regulation, which refers entirely to the jurisdiction of a judicial or non-judicial authority under national law, without imposing any additional requirements.

Keywords: court, judgment, EU law, international jurisdiction, recognition and enforcement, judicial function.

1. Uvod

Vprašanje, kaj je v okviru evropskega civilnega procesnega prava »sodba«, je tesno povezano z vprašanjem, kaj je »sodišče«. Uredba Bruselj I – temelj pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah v EU – opredelitve pojma »sodišče« sploh ne vsebuje, vendar je mogoče o tem, kaj je »sodišče«, posredno sklepati iz opredelitve pojma »sodba« v tej Uredbi. Razprav in sodne prakse Sodišča Evropske unije o pojmu »sodba« v okviru ureditve Bruselj I je veliko. Vendar pa so bila obravnavana predvsem klasična vprašanja mednarodnega zasebnega prava, ne pa ustavnopravna vprašanja delovanja sodstva v državah članicah EU. S sprejetjem novejših instrumentov na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih (vključno z družinskimi) zadevah pa se je pozornost deloma preusmerila na temeljna ustavna in konceptualna vprašanja opredelitve »sodišča« in »sodbex. Razlog za to je, prvič, da so na to področje vstopili novi akterji, zlasti notarji, ali pa si za vstop prizadevajo. In drugič, postopki, ki spadajo na področje pravosodnega sodelovanja predvsem v družinskih in dednih zadevah, niso več skoraj izključno pravnici sodni postopki. Na teh pravnih področjih se tudi v okviru postopkov, na katere se nanašajo uredbe EU, rešuje v nepravdnih postopkih. V nepravdnih postopkih pa tradicionalna razmejitev med »sodno« in »nesodno« funkcijo ne vodi nujno do zadovoljivih ali vsaj predvidljivih rezultatov.

V tem prispevku si prizadevam opredeliti, kaj je sodna odločba v pravu EU. Osredotočam se na sekundarno pravo EU, zlasti na uredbe, sprejete na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah (vključno z družinskim in dednim pravom). Najprej pa je treba vsaj na kratko obravnavati vprašanje, kaj je »sodba« v primarnem pravu EU.

2. Pojem »sodbe« v primarnem pravu EU

Pogodba o delovanju EU (PDEU) opredeljuje pojem »sodba« v drugem odstavku 267. člena, ki določa pogoje, pod katerimi lahko nacionalno sodišče predloži Sodišču EU vprašanje v predhodno odločanje. Ta člen se glasi:

»Kadar se takšno vprašanje [tj. vprašanje razlage ali veljavnosti prava EU] postavi kateremu koli **sodišču** države članice in če to sodišče meni, da je treba glede vprašanja sprejeti odločitev, ki mu bo omogočila izreči **sodbo**, lahko to vprašanje predloži v odločanje Sodišču.« (Poudaril A. G.).

Ustavnopravna razsežnost citirane določbe se nanaša predvsem na opredelitev »sodišča« (države članice).¹ Vendar pa je za to, da lahko Sodišče EU odloči o predloženem vprašanju, potrebno tudi, da je to za nacionalno sodišče nujno, da ni se mu omogočil izrek sodbe. Na ta pogoj se najpogosteje sklicuje za zavrnitev hipotetičnih vprašanj ali vprašanj, ki so postala nepomembna, medtem ko je zadeva potekala pred Sodiščem EU (na primer, ker sta se stranki poravnali² ali ker je tožnik umaknil tožbo pred predložitvenim sodiščem ali ker zadevna zakonodaja ni več veljala). Utemeljitev predloga za sprejetje predhodne odločbe ni v tem, da omogoča dajanje svetovalnih mnenj ali mnenj o splošnih ali hipotetičnih vprašanjih, temveč v tem, da je potreben za učinkovito rešitev spora.³ Enako bi moralo veljati, kadar se pred nacionalnim sodiščem postavi vprašanje razlage prava Skupnosti, vendar ne v okviru reševanja spora med strankama, temveč v okviru postopka za izdajo abstraktnega načelnega pravnega mnenja⁴ ali nezavezujočega svetovalnega mnenja.⁵ Poleg tega se pojem »izrekanje sodbe« v smislu drugega odstavka 267. člena PDEU zahteva, da predložitveno sodišče odloča o pravnem sporu, sicer ni mogoče šteti, da »opravlja sodno funkcijo«. ⁶ Tako je treba, tudi če pred predložitvenim sodiščem dejansko teče postopek, ugotoviti, v kakšni konkretni vlogi sodišče

¹ Prete in Wahl, str. 511–547.

² Broberg and Fenger on Preliminary References to the European Court of Justice, Oxford University Press, 2021, str. 148.

³ Na primer sodba Sodišča EU v združenih zadevah (veliki senat) C-585/18 *A. K. proti Krajowa Rada Sądownictwa*, C-624/18 *CP proti Sąd Najwyższy* in C-625/18 *DO proti Sąd Najwyższy* z dne 19. novembra 2019.

⁴ Madžarsko vrhovno sodišče (*Kúria*) ima na primer daljnosežna pooblastila – ki jih tudi redno uporablja – za izdajanje zavezujočih razlagalnih izjav (tako imenovanih enotnih odločb), ki pa se ne sprejemajo v okviru obravnavanega posameznega primera. Glej na primer uradno spletno stran sodišča *Kúria*: <<http://www.kuria-birosag.hu/en>>.

⁵ Na primer v skladu z 206. členom slovenskega Zakona o pravdnem postopku (ZPP, Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo in nasl.) lahko nižje sodišče – v nekaterih primerih – prekine postopek in zaprosi Vrhovno sodišče za nezavezujoče svetovalno mnenje o vprašanju razlage prava, če je sodna praksa pritožbenih sodišč deljena.

⁶ Sodba Sodišča EU v zadevi C-344/09 *Bengtsson* z dne 24. marca 2011.

deluje v posameznem pravnem okviru, da se ugotovi, ali pred njim teče postopek in ali je pozvano, da izda sodbo v postopku, ki naj bi privedel do odločitve sodne narave.⁷

Vendar opredelitev »sodbe« (in »sodišča«) v smislu 267. člena PDEU ne sovпада nujno z opredelitvijo sodbe (in »sodišča«) v sekundarnem pravu EU. To bo obravnavano v naslednjih razdelkih.

3. Opredelitev »sodne odločbe« v Uredbi Bruselj I

Opredelitev sodne odločbe v smislu Uredbe Bruselj I je še posebej pomembna za namene priznanja in izvršitve tujih sodnih odločb. Prva Uredba Bruselj I (Uredba 44/2001) je tako opredelitev sodne odločbe vsebovala zgolj v poglavju o priznavanju in izvrševanju (32. člen). Šele z Uredbo Bruselj *Ibis* (Uredba št. 1215/2012) je opredelitev – čeprav je ostala pravzaprav nespremenjena – prešla med temeljne opredelitve in je zdaj vsebovana v 2. členu. Po eni strani se sodne odločbe razlikujejo od drugih odločb, ki jih ni mogoče izvršiti in/ali priznati v tujini. Po drugi strani pa pravilno razumevanje, kaj sodna odločba je, omogoča razlikovanje od javnih listin in sodnih poravn – oboje ima lahko čezmejne učinke, vendar na drugačen način kot sodne odločbe.⁸

V skladu s točko a 2. člena Uredbe Bruselj *Ibis* »sodna odločba« pomeni

»vsako odločbo, ki jo izda sodišče države članice, ne glede na njeno poimenovanje, vključno s sklepom, odredbo, odločbo ali sklepom o izvršbi, kakor tudi z odločbo o določitvi stroškov, ki jo izda sodni uradnik«.

Opredelitev sodne odločbe je namenoma široka, kar je v skladu z namenom zakonodajalca, da zagotovi čim širši obseg prostega pretoka sodnih odločb na skupnem območju svobode, varnosti in pravice.⁹ Vendar je treba poudariti, da je opredelitev široka zgolj glede na naravo (ime, značaj) odločb. Ni pa nujno široka glede tega, kdo – znotraj »sodišča« – je pooblaščen za izdajo »sodne odločbe«. Vprašanje namreč je, ali mora sodno odločbo nujno izdati sodnik (da bi jo lahko opredelili kot sodno odločbo v smislu 2. člena Uredbe Bruselj *Ibis*). Ustavne zahteve ter jamstva neodvisnosti in nepristranskosti (ki v celoti ščitijo le sodnike, ne pa tudi sodnega osebja) in besedilo določbe dejansko predpostavljajo takšno zahtevo. Na slednjo je mogoče sklepati iz izrecne omembe »sodnih uradnikov«, ki se nanaša le na eno posebno vrsto »sodbe« – določitev stroškov. *A contrario* je mogoče sklepati, da morajo (druge) sodne odločbe nujno izdati sodniki. Poleg tega je Sodišče EU že navedlo, da lahko dejanja, ki pomenijo izvr-

⁷ Sodba Sodišča EU v zadevi C-387/20 *OKR* z dne 1. septembra 2021.

⁸ Glej na primer Kramer v Magnus in Mankowski, str. 987.

⁹ Sodba Sodišča EU v zadevi C-394/07 *Marco Gambazzi proti DaimlerChrysler Canada Inc. in CIBC Mellon Trust Company* z dne 2. aprila 2009.

ševanje »sodne funkcije«, opravi le sodnik (*in casu*: preverjanje, ali je nesporna sodna odločba skladna z minimalnimi zahtevami, namenjenimi varovanju dolžnikove pravice do obrambe in pravice do poštenega sojenja, da se lahko potrdi kot evropski izvršilni naslov).¹⁰ Po drugi strani se lahko povsem formalna dejanja zaupajo sodnemu osebju (na primer strokovnim sodelavcem ali sodniškimi pomočnikom). Iz istih razlogov je Sodišče EU tudi odločilo, da lahko učinkovit sodni nadzor nad nepoštenimi pogoji v potrošniških pogodbah v postopkih za izdajo plačilnega naloga izvaja le sodnik in ne sodniški pomočnik.¹¹

V nadaljevanju bom najprej obravnaval tradicionalna vprašanja mednarodnega zasebnega prava o tem, kakšne pogoje mora odločba izpolnjevati, da se lahko šteje za »sodno odločbo« za namene čezmejnega priznavanja in izvrševanja v okviru ureditve Bruselj I. Nato bom pozornost namenil vidikom, ki so bolj neposredno povezani z opredelitvijo ustavnih standardov položaja sodišč v državah članicah EU.

Izraz »sodna odločba« ni omejen na odločbe, s katerimi se spor v celoti ali delno konča, ampak se uporablja tudi začasne ali vmesne odločbe.¹² Ni treba (v nasprotju s številnimi nacionalnimi zakonodajami),¹³ da je sodba pravnomočna (*res iudicata*), da bi bila priznana oziroma izvršena v tujini po Uredbi Bruselj I. Začasni ukrepi, vključno z ukrepi zavarovanja, ki jih je odredilo sodišče, pristojno za odločanje o glavni stvari, so sodne odločbe pod pogojem, da so bili izdani v kontradiktornem postopku (ali da je bil postopek vsaj spremenjen v kontradiktorni postopek, preden se ukrep izvrši). To je določeno v 2. členu Uredbe Bruselj I, ki je »kodificirala« stališče Sodišča EU v zadevi *Denilauler*.¹⁴ Ob izključitvi začasnih ukrepov, ki so izdani v nekontradiktornem postopku, iz pojma sodnih odločb, se zdi na prvi pogled protislovno, da so zamudne sodbe (izrecno omenjene v 2. členu Uredbe Bruselj I), pa tudi plačilni nalogi¹⁵ sodne odločbe v smislu Uredbe Bruselj I. Tudi ti dve vrsti odločb – enako kot začasne odredbe – se izdajo v postopku brez sodelovanja nasprotne stranke. Vendar je treba upoštevati, da se zamudna sodba lahko izda le, če je bil toženi stranki tožba pravilno vročena in je torej imela možnost obrambe, le izrabila je ni. Zato pravzaprav ne gre za izjemo od načela kontradiktornosti. Pri plačilnih nalogih je nekoliko drugače, vendar v posledici enako. Plačilni nalogi se izdajajo v postopkih *ex parte*, brez možnosti vnaprejšnjega izjavljanja tožen-

¹⁰ Sodba Sodišča EU v zadevi C-300/14 *Imtech Marine* z dne 17. decembra 2015.

¹¹ Sodba Sodišča EU v zadevi C-448/17 *EOS KSI Slovensko* z dne 20. septembra 2018.

¹² Sodba Sodišča EU v zadevi C-39/02 *Mærsk Olie & Gas* z dne 14. oktobra 2004.

¹³ Na primer 95. člen slovenskega Zakona o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (ZMZPP, Uradni list RS, št. 56/99, 45/08 – ZArbit in 31/21 – odl. US).

¹⁴ Sodba Sodišča EU v zadevi 125/79 *Bernard Denilauler-SNC Couchet Frères* z dne 21. maja 1980.

¹⁵ Za nemški *Zahlungsbehl* glej sodbo Sodišča EU v zadevi 166/80 *Peter Klomps proti Karlu Michelu* z dne 16. junija 1981. Za italijanski *decreto ingiuntivo* glej sodbo Sodišča EU v zadevi C-474/93 *Hengst Import BV proti Anna Maria Campese* z dne 13. julija 1995.

ca. Vendar drugače kot začasni ukrepi plačilni nalogi niso namenjeni izvršitvi pred vročitvijo toženi stranki. Plačilni nalog bo sicer izdan brez sodelovanja tožene stranke, ne bo pa izvršen. Izvršljiv bo postal le, če nasprotna stranka ne bo vložila ugovora. V nasprotnem primeru pa se postopek spremeni v kontradiktorni postopek, in plačilni nalog ne postane izvršljiv.

V skladu z načelom *exequatur sur exequatur ne vaut* se pojem sodne odločbe za namene postopka priznanja ne uporablja za odločbo, s katero se sama priznava tuja sodna ali arbitražna odločba.¹⁶ Prav tako je splošno sprejeto, da začasne odločbe v zvezi z vodenjem postopka ali izvajanjem dokazov ne štejejo za sodne odločbe.¹⁷ Opozoriti je treba, da ista omejitev ne velja nujno za opredelitev sodne odločbe v smislu drugega odstavka 267. člena PDEU (glej zgoraj). Sicer namreč večine zadev v zvezi z razlago Uredbe o dokazih (na primer ali je ta uredba obvezna in ali se dokazi lahko izvajajo v skladu z nacionalno zakonodajo)¹⁸ in v zvezi z načinom izvajanja dokazov ne bi bilo mogoče predložiti v predhodno odločanje. Drugo vprašanje je, ali je treba odločitve o zavarovanju dokazov obravnavati kot »pridobivanje dokazov« ali kot »začasne ukrepe in ukrepe zavarovanja« in torej kot sodbe v smislu Uredbe Bruselj I. Stališče Sodišča EU, ki je podpiralo izključitev takih ukrepov iz pojma »sodne odločbe«,¹⁹ je bilo s prenovljeno uredbo Bruselj I pretežno razveljavljeno.²⁰

V številnih državah članicah, na primer v Sloveniji, sodne odločbe (sklepi) o procesnih zadevah, s katerimi se zavrže tožba zaradi pomanjkanja procesnih zahtev, nimajo učinka *ne bis in idem*.²¹ Poleg tega tudi ugotovitve dejstev in razlage prava iz obrazložitve sodb (ne iz izreka)

¹⁶ Vendar pa so bili z nedavno sodbo Sodišča EU v zadevi C-568/20 *J proti H Limited* z dne 7. aprila 2022 v zvezi s tem načelom »dvojne eksekvature« izraženi dvomi. Angleški zbirni nalog, izdan na podlagi dveh jordanskih sodb, je odločba, ki jo je mogoče izvršiti v skladu z uredbo Bruselj I a), če je bila sprejeta na koncu kontradiktornega postopka v državni članici izvora in razglašena za izvršljivo v tej državni članici. Vendar dejstvo, da je priznana kot sodna odločba, stranki, zoper katero se zahteva izvršitev, ne odvzame pravice, da v skladu s 46. členom te uredbe zahteva zavrnitev izvršitve iz enega od razlogov iz 45. člena.

¹⁷ Merrett, v: Magnus in Mankowski, str. 90.

¹⁸ Na primer, ali se lahko izvedencu naroči, naj svojo nalogo opravi v tujini (sodba Sodišča EU v zadevi C-332/11 *ProRail* z dne 21. februarja 2013) ali pa ima sodišče, ki želi kot pričó zaslišati stranko, ki prebiva v drugi državni članici, možnost, da za izvedbo takega zaslišanja to stranko povabi k sebi in jo zasliši v skladu s pravom svoje države članice (sodba Sodišča EU v zadevi C-170/11 *Lippens* z dne 6. septembra 2012).

¹⁹ Sodba Sodišča EU v zadevi C-104/03 *St. Paul Dairy Industries NV proti Unibel Exser BVBA* z dne 28. aprila 2005.

²⁰ Uvodna izjava 25 Uredbe Bruselj Ibis: »Pravni institut začnih ukrepov, vključno z ukrepi zavarovanja, bi moral na primer vsebovati odredbe za zavarovanje, namenjene pridobivanju informacij ali zavarovanju dokazov, kot določata člena 6 in 7 Direktive 2004/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine. Ne bi smel vključevati ukrepov, ki nimajo narave zavarovanja, kot so ukrepi odreditve zaslišanja pričó. [...]«

²¹ V Sloveniji na primer velja, da če sodišče zavrže tožbo zaradi nepristojnosti in stranka vnovič vloži isto tožbo pri istem sodišču – je tožbo mogoče (vnovič) zavreči zaradi nepristojnosti, ne pa zato, ker je bilo o pristojnosti že odločeno (*ne bis in idem*).

nimajo učinka *res iudicata*. Če se torej ista vprašanja pojavijo v poznejšem postopku med istima strankama, mora o njih sodišče odločiti samostojno v novem postopku. Vendar je stališče Sodišča EU drugačno. Ker se je odločilo za evroavtonomno razlago, je Sodišče EU odločilo, da je sodna odločba države članice, ki zavrne pristojnost na podlagi obstoja klavzule o pristojnosti, pravnoomočna in zato zavezujoča za sodišča drugih držav članic.²² Poleg tega sodišč ne zavezuje le vsebina te sodbe (da sodišče ni bilo pristojno), temveč tudi njena obrazložitev (da je sporazum o pristojnosti, na podlagi katerega se pristojnost podeli sodiščem druge države, veljaven).²³

To večinoma odstopa od temeljnega načela mednarodnega zasebnega prava, in sicer da tuja sodna odločba v državi izvršitve ne sme imeti širših učinkov kot v državi izvora. V skladu z načelom razširitve (ki ga je Sodišče EU zagovarjalo v zadevi *Hoffmann*)²⁴ bi morala imeti tuja sodna odločba v državi izvršitve enak učinek, kot ga ima v državi izvora. Druga možnost je načelo izenačitve – tuje sodne odločbe bi imele enak učinek kot sodne odločbe v državi izvršitve. Vendar se je načelo izenačitve praviloma zagovarjalo, da bi zmanjšali obseg učinkov tuje sodne odločbe, ne pa da bi jih razširili. V skladu s stališčem Sodišča EU v zadevi *Gothaer* pa bo imela slovenska sodna odločba, s katero je bila tožba zavrnjena iz procesnih razlogov, zdaj v drugih državah članicah EU precej širše učinke kot v Sloveniji – tako glede izreka (učinek *res iudicata* procesne odločbe) kot tudi glede zavezujočega učinka ugotovitev in rešitev predhodnega vprašanja v obrazložitvi sodne odločbe.

Zgornja razprava o ureditvi Bruselj I se nanaša na tradicionalna vprašanja mednarodnega zasebnega prava. Z vidika ustavnega prava EU pa je pomembnejše naslednje. V skladu s sodno prakso Sodišča EU mora odločba, da bi bila »sodna odločba« za namene Uredbe, izhajati iz sodnega organa države pogodbenice, ki po lastni presoji odloča o spornih vprašanjih med strankama.²⁵ Bistvo izvajanja sodne funkcije je torej pristojnost organa, da na podlagi lastnih pristojnosti odloči o morebitnih spornih vprašanjih med zadevnima strankama.²⁶

Ta pogoj je Sodišče določilo predvsem zato, da bi sodne odločbe ločilo od javnih listin in sodnih poravnav. Pogoj »samostojnega odločanja o spornih vprašanjih med strankama« namreč ni izpolnjen v primeru poravnave, tudi če je bila sklenjena pred sodiščem države pogodbenice in se z njo konča sodni postopek. Sodne poravnave so pravzaprav pogodbene, saj so njihovi pogoji odvisni predvsem od volje strank.²⁷ Zato zanje veljajo enaka pravila kot za javne listine,

²² Sodba Sodišča EU v zadevi C-456/11 *Gothaer Allgemeine Versicherung in drugi* z dne 15. novembra 2012.

²³ Prav tam.

²⁴ Sodba Sodišča EU v zadevi C-145/86 *Hoffmann/Krieg* z dne 4. februarja 1988.

²⁵ Sodba Sodišča EU v zadevi C-414/92 *Solo Kleinmotoren* z dne 2. junija 1994.

²⁶ Sodba Sodišča EU v zadevi C-658/17 *WB* z dne 23. maj 2019.

²⁷ Sodba Sodišča EU v zadevi C-414/92 *Solo Kleinmotoren* z dne 2. junija 1994. Generalni pravobranilec Gulmann je v svojem mnenju z dne 22. marca 1994 navedel dodaten argument, in sicer da »glede na dokaze trenutno ni držav

ki so prav tako pogodbene narave.²⁸ V zadnjem času je imelo Sodišče EU možnost dodatno razlikovati med sodno funkcijo na eni strani in notarsko funkcijo na drugi strani. Ker notarji v državah članicah – čeprav so pristojni za odločanje o nekaterih civilnih zadevah – niso pristojni za reševanje spornih dejanskih in pravnih vprašanj, jih ni mogoče šteti za sodišča.²⁹ To je Sodišče EU izrecno potrdilo za notarje na Hrvaškem (v zvezi z izdajanjem sklepov o izvršbi na podlagi verodostojnih listin, kar je v prvem delu postopek plačilnega naloga).³⁰ Zaradi izrecne izjeme v 3. členu Uredbe Bruselj *Ibis* so kot sodišča priznani le madžarski notarji. Poleg poudarka na bistveni razliki med sodno in notarsko funkcijo je Sodišče EU poudarilo pomen načela *audiatur et altera pars* v sodnih postopkih. Vendar hrvaški notar odloča v postopku *ex parte*, ki je, kot utemeljuje Sodišče EU, bistveno nezdržljiv iz izvajanjem sodne funkcije, ki vodi do odločitve oziroma sodbe. Na prvi pogled se zdi, da je to stališče v nasprotju z zgoraj navedeno ugotovitvijo, da se plačilni nalogi štejejo za sodne odločbe v skladu z uredbo Bruselj *Ibis* (saj postopek postane kontradiktoren, ko tožena stranka vložijo ugovor). Vendar se je prejšnja sodna praksa Sodišča EU, ki je potrdila, da so plačilni nalogi sodne odločbe, nanašala na plačilne naloge, ki jih izdajajo sodišča v ožjem smislu nacionalnega prava. Tam postopek za izdajo plačilnega naloga – v celoti – ostaja v pristojnosti nacionalnega sodstva (tudi če je centralizirano sodišče, tako kot na primer v Sloveniji, Nemčiji ali na Finskem, pristojno le za izdajo plačilnega naloga in se zadeva prenese na drugo sodišče splošne pristojnosti, če tožena stranka vložijo ugovor). To pa ne velja za notarja. Notar ni »sodišče« v nacionalni pravosodni strukturi. Če je proti plačilnemu nalogu (ali sklepu o izvršbi na podlagi verodostojne listine) vložen ugovor, nima nobenih pristojnosti in ne postane »sodišče« samo zato, ker toženec vložijo ugovor in se zadeva posledično prenese na pristojno sodišče.³¹ V Sloveniji je en avtor žal zgoraj njo razliko spregledal in utemeljeval, da skladno s sodbo Sodišča EU v zadevi *Pula Parking*

pogodbenic, katerih pravni sistemi bi sodnim poravnavam podeljevali status *res judicata*, medtem ko bi 'sodbe o soglasju' lahko pridobile ta status«. Vendar bi bil po pristopu nekaterih novih držav članic, kot so Slovenija, Hrvaška in Češka, odgovor drugačen. Na splošno velja, da imajo sodne poravnave učinek *res iudicata*. Za Slovenijo glej na primer Ude, str. 215, za Češko republiko pa sodbo *Nejvyšší soud 23 Cdo 1056/2020*. Vendar to ne pomeni, da je argument generalnega pravobranilca Gulmanna napačen. Prej kaže na to, da je stališče, na primer v slovenski doktrini glede učinka *res iudicata* sodnih poravnav (za katerega ni podlage v besedilu ZPP), napačno.

²⁸ Jenard Report 1968 (objavljeno leta 1979, št. C 59/2), Poročilo o Bruseljski konvenciji iz leta 1968, str. 56.

²⁹ Sodba Sodišča EU v zadevi C-551/15 *Pula Parking* z dne 9. marca 2017 in (v zvezi z vsebinsko enakim vprašanjem glede Uredbe o evropskem izvršilnem naslovu sodba Sodišča EU v zadevi C-484/15 *Zulfikarpašić* z dne 9. marca 2017.

³⁰ Posebnost tega instrumenta (ki obstaja tudi v slovenskem pravu, vendar ostaja v pristojnosti sodišč) je, da združuje dve fazi – nastanek izvršilnega naslova in njegovo izvršitev. Glej na primer Mantovani, str. 405.

³¹ Sodba Sodišča EU v zadevi C-467/16 *Schlömp* z dne 20. decembra 2017) na prvi pogled ni v skladu s tem pristopom, saj določa, da je švicarski upravni organ sodišče. Vendar se ta sodba nanaša na Lugansko konvencijo, ki drugače kot Uredba Bruselj I sodišče opredeljuje kot katerikoli organ, ki ga država določi kot pristojnega v zadevah, ki spadajo na njeno področje uporabe (62. člen). Tako je opredelitev sodišča v Luganski konvenciji funkcionalna (bolj podobna opredelitvi iz Uredbe Bruselj IIb, ki bo obravnavana v nadaljevanju) in ne organska.

tudi slovenski Centralni oddelek za verodostojno listino (COVL) – tako kot hrvaški notar – torej ni »sodišče«. ³² Kot je bilo pojasnjeno, je to stališče očitno napačno. Žal so mu nekatera slovenska sodišča kljub temu sledila in se nanj sklicevala. ³³

Če povzamem, so bistvene značilnosti »sodne odločbe« v smislu Uredbe Bruselj *Ibis* naslednje:

1. izda jo sodišče v pravem pomenu besede, tj. »formalno« sodišče v smislu strukture sodišč v nacionalnem pravu;
2. pristojnost sodišča, da odloča po lastni pristojnosti (tj. da je pristojno za odločanje in da njegova pooblastila niso v celoti odvisna od volje strank);
3. pristojnost za odločanje o »spornih vprašanjih«, tj. za odločanje o sporu; in
4. pristojnost za odločanje »med strankami« v kontradiktornem postopku v skladu z načelom kontradiktornosti.

Vprašanje, kaj je sodišče in sodna odločba, se ne pojavlja le v Uredbi Bruselj I, temveč v večini zakonodaje EU o pravosodnem sodelovanju v civilnih zadevah. Vendar pojem sodišča in posledično sodbe v evropskem civilnem procesnem pravu ni enotno urejen. Opredelitve pojmov (in posledično stališče Sodišča EU) se razlikujejo od ene uredbe do druge. Lahko so ožje ali širše. Zato ni nujno, da se zgornja stališča v zvezi z Uredbo Bruselj *Ibis* samodejno prenesejo na druge pravne instrumente na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah (vključno z družinskimi). Ti instrumenti bodo obravnavani v naslednjih razdelkih.

4. Uredba o evropskem plačilnem nalogu

Opredelitev pojma »sodišče« v Uredbi o evropskem plačilnem nalogu je široka. ³⁴ V njej je »sodišče« opredeljeno kot »vsak organ države članice, ki je pristojen za evropske plačilne naloge ali za katere koli druge z njimi povezane zadeve«. Navedeno je le sklicevanje na nacionalno zakonodajo brez kakršnihkoli dodatnih zahtev ali pogojev.

To je razlog, zakaj je Madžarska lahko določila notarje kot »sodišča« za namene izdaje evropskega plačilnega naloga (Švedska pa izvršilno agencijo), čeprav v Uredbi o evropskem plačil-

³² V Sloveniji plačilne naloge v avtomatiziranem postopku za izdajo sklepov o izvršbi na podlagi verodostojne listine izdaja poseben oddelek Okrajnega sodišča v Ljubljani (Centralni oddelek za verodostojno listino), in če toženec vložil ugovor, se zadeva posreduje sodišču z redno pristojnostjo. Skubic je utemeljeval, da COVL ni sodišče, saj lahko zadevo obravnava le v postopku *ex parte* in mora – tako kot hrvaški notar – zadevo odstopiti pristojnemu sodišču, če toženec vložil ugovor. Skubic, str. 39.

³³ Sklepa Višjega sodišča v Kopru I Ip 253/2018 z dne 2. oktobra 2018 in II Ip 328/2018 z dne 8. novembra 2018 ter sklep Višjega sodišča v Ljubljani II Ip 3141/2018 z dne 30. januarja 2019.

³⁴ Uredba (ES) št. 1896/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog.

nem nalogu ni izrecne določbe v zvezi s tem, drugače kot v Uredbi Bruselj *Ibis*.³⁵ Zato zgoraj obravnavana sodba Sodišča EU v zadevi *Pula Parking* (in dejstvo, da Hrvaška za svoje notarje ni pridobila enake izjeme kot Madžarska na podlagi Uredbe Bruselj *Ibis*) Hrvaški ne bi mogla preprečiti imenovanja notarjev za »sodišča«, pristojna za izdajo evropskega plačilnega naloga.³⁶

To je nekoliko paradoksalno. Izključitev notarjev iz področja uporabe Uredbe Bruselj *Ibis* je utemeljena z zahtevami po vzajemnem zaupanju in jamstvih kakovosti. Vendar Uredba o evropskem plačilnem nalogu načelo (zahtevanega) vzajemnega zaupanja postavlja na še višjo raven. Uredba Bruselj *Ibis* ohranja razloge za zavrnitev priznanja oziroma izvršbe (in zgolj prenaša breme sklicevanja nanje na stranko, ki nasprotuje izvršbi),³⁷ Uredba o evropskem plačilnem nalogu pa temelji na modelu potrjevanja. Sodišče v državi izvora – ki je v skladu z opredelitvijo sodišča v Uredbi lahko katerikoli organ, pristojen po nacionalnem pravu, vključno z notarjem³⁸ – je tisto, ki izda potrdilo o izvršljivosti evropskega plačilnega naloga. Ko je to storjeno, (pravzaprav)³⁹ ni več možnosti, da bi nasprotovali izvršitvi v katerikoli drugi državi članici. Sodba Sodišča EU v zadevi *Pula Parking* preprečuje, da bi hrvaški notarski plačilni nalogi prosto krožili v EU na podlagi uredbe Bruselj *Ibis* (in Uredbe o evropskem izvršilnem naslovu za nesporne terjatve), vendar ne bi bilo take ovire za hrvaške notarje, ki izdajajo evropski plačilni nalog – ki še bolj prosto krožijo v EU. Tak rezultat ni smiseln. Vendar menim, da slovnična razlaga ne dopušča drugačnega stališča. Ne le zaradi izrecne izjeme za Švedsko in Madžarsko v 2. členu Uredbe Bruselj *Ibis* in odsotnosti take določbe v Uredbi o evropskem plačilnem nalogu, ampak ob enakem imenovanju pristojnih »sodišč« s strani teh dveh držav članic. Tako Madžarska kot tudi Švedska sta namreč imenovali organa, ki nista pravo sodišče (notar oziroma izvršilna agencija). Še bolj prepričljiv razlog je, da Uredba

³⁵ Glej informacije o »pristojnih sodiščih« za Madžarsko na portalu e-pravosodje: <https://e-justice.europa.eu/353/EN/european_payment_order?HUNGARY&member=1>. Podobno je Švedska v skladu z uredbo o evropskem nalogu za reševanje določila izvršilno agencijo kot »pristojno sodišče«.

³⁶ Hrvaška je določila občinska in gospodarska sodišča kot »pristojna sodišča« za evropski plačilni nalog. Glej informacije o »pristojnih sodiščih« za Hrvaško na portalu e-pravosodje.

³⁷ Predlog za zavrnitev izvršbe (oddelek 3 Uredbe Bruselj I).

³⁸ Položaj se tako razlikuje od Uredbe o evropskem izvršilnem naslovu za nesporne terjatve, ki vsebuje ožjo opredelitev sodišča, ki je enaka opredelitvi iz Uredbe Bruselj I. Zato je po mnenju Sodišča EU samo sodnik (in ne uradnik na sodišču) lahko pooblaščen za preverjanje pogojev za potrditev (sodba Sodišča EU v zadevi C-300/14 *Imtech Marine* z dne 17. decembra 2015). Res je, da bi bilo na podlagi obrazložitve v zadevi *Imtech Marine* mogoče sklepati, da bi bilo zaželeno, da bi pregled potrditve, ki se zahteva v postopku za evropski plačilni nalog, opravil tudi sodnik. Vendar se zdi, da je ta cilj težko uskladiti z izrecno določbo, da se vsak organ, imenovan v skladu z nacionalno zakonodajo, šteje za sodišče za namene uredbe o evropskem nalogu za plačilo. Zdi se, da ni podlage za zahtevo, da bi morala država, če plačilni nalog izda na primer notar (ki se zato šteje za »sodišče«), določiti še eno – tokrat pravo – sodišče, ki bi tak plačilni nalog razglasilo za izvršljivega.

³⁹ Zelo omejene izjeme (nezdružljive odločitve in prenehanje dolga) so določene v 22. členu Uredbe o evropskem plačilnem nalogu.

Bruselj IIb vsebuje popolnoma enako opredelitev sodišča kot Uredba o evropskem plačilnem nalogu. Za Uredbo Bruselj IIb pa ni dvoma, da lahko izraz »sodišče« vključuje upravne organe in notarje (kot je izrecno navedeno v uvodni izjavi 14 in potrjeno v sodbi Sodišča EU v zadevi *Senatsverwaltung*).⁴⁰

Glavna pomanjkljivost sistema, ki državam članicam omogoča, da izdajo evropskega plačilnega naloga zaupajo notarjem, pa je, da zmanjšuje vsebinsko raven varstva potrošnikov. Treba je opozoriti na obsežno sodno prakso Sodišča EU o nadzoru nepoštenih pogojev v potrošniških pogodbah po uradni dolžnosti. Ta jamstva se enako uporabljajo v postopkih za izdajo plačilnega naloga (tako po nacionalnem pravu⁴¹ kot tudi po postopku evropskega plačilnega naloga).⁴² Nadzor poštenosti pogodbenih pogojev je eden (čeprav ne edini) način zagotavljanja ustreznih ravnih varstev potrošnikov pred nepoštenimi pogodbenimi pogoji v postopkih za izdajo plačilnega naloga. Sodišče EU je že potrdilo, da če se nadzor po uradni dolžnosti izvaja pred izdajo evropskega plačilnega naloga (kar je ena od treh možnosti, kako zagotoviti zahtevani nadzor),⁴³ ga lahko ustrezno opravi le sodnik.⁴⁴

Če se pristojnost za izdajo (evropskih) plačilnih nalogov zaupa notarjem, obstaja še ena nevarnost za potrošnike, ki pa je večinoma spregledana.⁴⁵ To je nevarnost »pristranskosti ponavljajočega se igralca« (angl. *repeat player bias*). Plačilni nalogi zoper potrošnike se običajno nanašajo na potrošniške pogodbe za množični trg, tj. na eni strani vključujejo ponavljajočega se prodajalca (angl. *repeat player*), na drugi strani pa potrošnika, ki je »enkratni« udeleženec v sporu (angl. *one-shot litigant*). Če je pristojnost podeljena notarjem, je tožeča stranka tista, ki izbere notarja (vsaj na določenem geografskem območju), najverjetneje istega notarja v več sto ali celo tisoč primerih. Ni zanemarljivo tveganje, da bo notar spodbujen (na račun zanemarjanja potrebe po strogem nadzoru poštenosti pogodbenih pogojev), da sprejme odločitve, ki jih trgovec, morda ena od njegovih glavnih strank, ocenjuje ugodno, da bi si tako zagotovil prihodnja imenovanja. Res je, da mora biti notar – po črki zakona – neodvisen in nepristranski.

⁴⁰ Sodba Sodišča EU v zadevi C-646/20 *Senatsverwaltung für Inneres und Sport proti TB* z dne 15. novembra 2022.

⁴¹ Na primer sodbe Sodišča EU v zadevah C-176/17 *Profi Credit Polska* z dne 13. septembra 2018, C-632/17 *PKO Bank Polski* z dne 28. novembra 2018 in C-49/14 *Finanmadrid* z dne 18. februarja 2016.

⁴² Sodba Sodišča EU v zadevi C-453/18, 494/18 *Bondora* z dne 19. decembra 2019.

⁴³ Preostali dve možnosti sta: (1.) zagotoviti, da ima tožena stranka učinkovito pravico do vložitve ugovora, kar pomeni, da ne sme obstajati veliko tveganje, da potrošnik te pravice ne bo uveljavil, ali (2.) sodišče, pristojno za izvršbo, mora biti pooblaščen za pregled morebitne nepoštenosti narave pogodbenih pogojev. Glej na primer sodbo Sodišča EU v zadevi C-618/10 *Banco Español de Crédito* z dne 14. junija 2012.

⁴⁴ Sodba Sodišča EU v zadevi C-448/17 *EOS KSI Slovensko* z dne 20. septembra 2018.

⁴⁵ Za nacionalne plačilne naloge (ali bistveno podobne instrumente) trenutno notarji izdajajo plačilne naloge na Hrvaškem, Madžarskem in v Španiji (podrobneje glej Mantovani, str. 393–417). Poljska je leta 2022 predstavila osnutek zakona, ki bi notarjem zaupal izdajanje plačilnih nalogov v določenih, čeprav omejenih primerih. Osiecka, <<https://www.dudkowiak.com/blog/notarial-orders-for-payment-changes-in-debt-collection/>>.

Vendar morajo biti taki tudi arbitri, vendar je problem pristranskosti ponavljajočih se igralcev (angl. *repeat player bias*) v potrošniški arbitraži dobro znan.⁴⁶ Ni možno spregledati, kljub proklamacijam o neodvisnosti in nepristranskosti, da so tako arbitri kot notarji profesionalci, ki na trgu nastopajo za dobiček.

5. Družinsko pravo EU in dedovanje

S sprejetjem novejših instrumentov na področju pravosodnega sodelovanja v družinskih in zapuščinskih zadevah so se pojavile nove razsežnosti potrebe po zagotavljanju ustreznega razumevanja pojmov »sodišče« in »sodba«. Razlog za to je, prvič, pojav »privatizacije« sodnih storitev. Na to področje so vstopili zlasti notarji. In drugič, postopki, ki spadajo na področje pravosodnega sodelovanja v civilnih in družinskih zadevah, niso več skoraj izključno pravdni (sporni) postopki. Nasprotno, o številnih zadevah, ki spadajo na področje uporabe teh instrumentov, se odloča v nepravdnih postopkih. Tam tradicionalna delitev na sodne in nesodne funkcije, ki temelji na merilu »reševanja sporov«, ne vodi nujno do zadovoljivih ali vsaj predvidljivih rezultatov.

5.1. Uredba Bruselj IIb

Enak pojem »sodišče« kot v Uredbi o evropskem plačilnem nalogu je uporabljen v prvem odstavku 2. člena Uredbe Bruselj IIb,⁴⁷ ki se glasi: »[S]odišče pomeni vse organe v kateri koli državi članici, ki so pristojni za odločanje o zadevah s področja uporabe te uredbe«. Enaka opredelitev je tudi v Uredbi Rim III⁴⁸ in Uredbi EU o preživninah,⁴⁹ pri čemer je v slednji izrecno navedeno, da se za sodišča štejejo tudi upravni organi, če so po pravu države članice pristojni za odločanje o preživninskih zadevah. V skladu z vsemi temi uredbami za to, da se »organ« (ki ni sodišče v okviru pravosodne strukture) šteje za sodišče, odločilno, kako je nacionalni zakonodajalec določil pristojnost. Izvajanje »sodne funkcije« v smislu zakona *Solo Kleinmotoren* ni odločilno.

⁴⁶ Glej na primer Hushka, str. 325: »Uporaba določenega arbitra za ponavljajočo se zaposlitev je tak primer take potencialne pristranskosti, ki lahko privede do 'očitne pristranskosti'.«

⁴⁷ Uredba Sveta (EU) 2019/1111 z dne 25. junija 2019 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodni ugrabitvi otrok (prenovitev) in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2201/2003.

⁴⁸ Uredba Sveta (EU) št. 1259/2010 z dne 20. decembra 2010 o izvajanju okrepljenega sodelovanja na področju prava, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze in prenehanje življenjske skupnosti.

⁴⁹ Uredba Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah.

Možnost, da se upravni organi in notarji štejejo za sodišča v skladu z Uredbo Bruselj IIB, je izrecno navedena v uvodni izjavi 14. V njej je navedeno, da

»V skladu s sodno prakso Sodišča bi bilo treba pojem 'sodišče' razumeti širše, tako da bi zajemal tudi upravne ali druge organe, kot so *notarji*, ki v nekaterih zakonskih sporih ali sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo izvršujejo pristojnost.« (Poudaril A. G.).

Sklicevanje na sodno prakso Sodišča EU za utemeljitev vključitve notarjev je – milo rečeno – presenetljivo. Kot smo videli, je Sodišče EU dejansko izreklo ravno nasprotno, in sicer, da notarji niso sodišča. Res je, da so bila ta stališča sprejeta v okviru primarnega prava EU (267. člen PDEU), Uredbe Bruselj I in Uredbe o evropskem izvršilnem naslovu (*Pula Parking, Zulfikarpašić*) ter – kar bo obravnavano pozneje – Uredbe o dedovanju (*W.B.*).⁵⁰ Res je, da ti instrumenti določajo različne opredelitve »sodišča«, ki jih ni mogoče neposredno prenesti v Uredbo Bruselj IIB. Vendar nič v teh sodbah ne kaže, da bi sodna praksa Sodišča EU podpirala stališče, da je treba notarje šteti za sodišča v skladu z Uredbo Bruselj II. Verjetno so imeli pripravljavci Uredbe Bruselj IIB v mislih zadevo *Sahyouni* (v kateri je Sodišče EU odločilo, da versko šeriatsko sodišče ne šteje za sodišče).⁵¹ Vendar tudi *Sahyouni* ne podpira vključitve notarjev kot sodišč. Zadevni odlomek se glasi: »[Z]ajema le razveze, ki jih razglasi državno sodišče ali državni organ oziroma telo pod njegovim nadzorom« Sodišče EU (v nasprotju z vtisom, ki ga daje uvodna izjava 14) nikjer ne omenja notarjev kot primera takih »organov«. Po večini nacionalnih zakonodaj notarji ne veljajo za »javne organe« (v različici sodbe v nemščini: *öffentliche Behörde*) in seveda še toliko manj za »državni organ« (kot je to v različici sodbe v slovenščini in bolgarščini. V izrazju uredb EU in v sodni praksi Sodišča EU se običajno notarji praviloma imenujejo »pravni strokovnjaki« (angl. *legal professionals*). Vendar pa je uvodna izjava 14 (čeprav sama po sebi ni zavezujoče pravno pravilo) jasna, čeprav je sklicevanje na sodno prakso Sodišča EU, da bi notarje obravnavali kot »sodišča«, izjemno tendenciozno. Notarji se torej lahko štejejo za sodišča v skladu z Uredbo Bruselj IIB.

Zaradi preprostega sklicevanja na pristojnost po nacionalnem pravu opredelitev sodišča ni niti težavna niti odločilna v primerih, ki vključujejo Uredbo Bruselj IIB. Težavno pa je, da je ta opredelitev neločljivo povezana z razlikovanjem med »odločbo« na eni strani ter »javno listino«⁵² in »sporazumom«⁵³ (z nadaljnjim razlikovanjem med registriranimi sporazumi in

⁵⁰ Sodba Sodišča EU v zadevi C-658/17 *W.B.* z dne 23. maja 2019.

⁵¹ Sodba Sodišča EU v zadevi C-372/16 *Sahyouni* z dne 20. decembra 2017.

⁵² V skladu s točko 2 drugega odstavka 2. člena Uredbe Bruselj IIB »javna listina« pomeni listino, ki je bila v kateri koli državi članici uradno sestavljena ali registrirana kot javna listina v zadevah s področja uporabe te uredbe in katere pristnost: (a) se nanaša na podpis in vsebino listine; in (b) jo je potrdil javni organ ali za to pooblaščen drug organ.

⁵³ V skladu s točko 3 drugega odstavka 2. člena Uredbe Bruselj IIB »dogovor« pomeni listino, ki ni javna listina, sklenjeno med strankami v zadevah s področja uporabe te uredbe in registrirano s strani javnega organa [...]

»povsem zasebnimi« sporazumi)⁵⁴ na drugi strani. Vprašanje je postalo najbolj aktualno zaradi vse večje dostopnosti zunajsodnih (»zasebnih«) razvez zakonske zveze v državah članicah EU od leta 2000. Običajno so še vedno vključeni javni organi, saj se zasebni sporazum o razvezi zakonske zveze lahko sklene le pred takim organom ali ga ta organ registrira.⁵⁵ Sporno vprašanje je torej, kdaj akti takih organov, ki so pristojni po nacionalnem pravu, pomenijo odločbe (sodbe). Vprašanje je še posebej pereče v luči vse večjih pristojnosti notarjev v zvezi s sporazumnimi razvezami zakonske zveze. Ali so sporazumne razveze zakonske zveze, pri katerih so notarji vključeni v postopek, odločbe, javne listine ali registrirani sporazumi?

Opredelitev pojma »odločba« v 2. členu Uredbe Bruselj IIb (ki je pravzaprav enaka opredelitvi »sodne odločbe« v njeni predhodnici – Uredbi Bruselj IIa) je zgolj formalna.⁵⁶ Vendar pa uvodna izjava 14 daje nekaj smernic, saj določa, da bi »vsak dogovor, ki ga odobri sodišče po preučitvi vsebine v skladu z nacionalnim pravom in postopkom« morali priznati in izvršiti kot »odločbo«. V zadevi *Senatsverwaltung* (ki se je nanašala na sporazumno razvezo zakonske zveze pred italijanskim civilnim matičarjem (*Ufficio di stato*) je Sodišče EU preučilo, kaj ta zahteva pomeni. Izhodišče je, da se lahko sodna odločba (odločba) v skladu s to uredbo izda na koncu sodnega in zunajsodnega postopka, če zakonodajca držav članic podeljuje pristojnost tudi zunajsodnim organom.⁵⁷ Glede na nesporno naravo razveze zakonske zveze na podlagi vzajemnega soglasja je razumljivo, da standard *Solo-Kleinmotoren* za reševanje sporov (»odločanje o spornih vprašanjih med strankama«) tukaj ni odločilen. Vendar pa ni jasno, kakšno dejavnost bi bilo treba zahtevati od zadevnega organa, da bi ugotovili, da izdaja »odločbo« (in ne le javno listino ali potrditev sporazuma) v smislu Uredbe Bruselj IIb. Po mnenju Sodišča EU je za »izdajo odločbe« potrebno, da organ ohrani »nadzor nad izdajo odločbe o razvezi zakonske zveze«, kar pomeni, da »preuči pogoje za razvezo glede na nacionalno pravo ter resničnost in veljavnost soglasja zakoncev za razvezo.«⁵⁸ Tako je zahteva, da (zunajsodni) organ po vsebinskem pregledu izda odobritev, tista, ki omogoča razlikovanje med odločbami na eni strani ter javnimi listinami in sporazumi na drugi strani.⁵⁹ V tem primeru je Sodišče EU ugotovilo, da italijanski *ufficio di stato* opravi tak pregled tako, da ugotovi, ali je privolitev zakonca veljavna, svobodna in informirana ter ali so izpolnjeni pravni pogoji za sporazumno razvezo

⁵⁴ V skladu z uvodno izjavo 14 Uredba ne bi smela dovoliti prostega pretoka zgolj zasebnih sporazumov. Potrjeno v sodbi Sodišča EU v zadevi C-372/16 *Sabyouni* z dne 20. decembra 2017.

⁵⁵ Kramme, str. 101.

⁵⁶ V skladu s prvim odstavkom 2. člena »odločba« pomeni odločbo sodišča države članice, vključno z odlokom, odredbo ali sodbo o razvezi, prenehanju življenjske skupnosti ali razveljavitvi zakonske zveze ali o sporu v zvezi s starševsko odgovornostjo.

⁵⁷ Sodba Sodišča EU v zadevi C-646/20 *Senatsverwaltung für Inneres und Sport proti TB* z dne 15. novembra 2022.

⁵⁸ Prav tam.

⁵⁹ Prav tam.

zakonske zveze (na primer da ni mladoletnih otrok in da se sporazum zakoncev nanaša samo na prenehanje zakonske zveze).⁶⁰ Opozoriti je treba, da je Sodišče EU s poudarkom na merilu »preučitve« jasno zavrnilo drugo možno točko razlikovanja, in sicer da mora imeti odločba oblikovalni in ne le ugotovitveni učinek.⁶¹ Menim, da upravičeno, saj je v sodobnem civilnem procesnem pravu splošno sprejeto, da ugotovitvene tožbe niso nezdržljive s sodno funkcijo.

Formula, ki jo ponuja Sodišče EU, je sicer prepričljiva, njena uporaba v posameznih primerih pa veliko manj. Zahteve, ki so potrebne, da se akt šteje za odločbo v *Senatsverwaltungu*, so namreč najverjetneje izpolnjene v prav vseh sistemih zunajsodnih, na primer notarskih, razvez v državah članicah EU.⁶² Slovenska zakonodaja na primer dovoljuje, da razvezo zakonske zveze po sporazumu razglasi notar. Za notarsko funkcijo je značilno, da mora notar preveriti, ali je soglasje strank pristno in ali imata stranki potrebno pravno sposobnost. Podobno je treba preveriti tudi pogoj, da zakonca nimata skupnih mladoletnih otrok. Če so zahteve, da se zunajsodna razveza zakonske zveze šteje za odločbo, postavljene tako nizko, kot so v *Senatsverwaltungu*, se postavlja vprašanje, kaj sploh ostane za instrument javnih listin in (registriranih) sporazumov, ki – kot je navedeno v 14. uvodni izjavi – prav tako zahtevajo »formalno posredovanje« javnega organa. Dejansko si je težko predstavljati »formalno posredovanje«, ki ne vključuje pregleda, kakršnega je povzelo Sodišče EU v obravnavani zadevi *Senatsverwaltung*.

Zadeva *Senatsverwaltung* se nanaša na Uredbo Bruselj IIa. V njej je razširitev pojma »odločba« (in zmanjšanje obsega javnih listin) mogoče upravičiti, ker javne listine niso bile deležne samodejnega priznavanja. Vendar pa to ne velja več za Uredbo Bruselj IIb, v kateri so tako odločbe kot tudi javne listine in sporazumi v prostem obtoku (čeprav po nekoliko različnih »tirih«). Zato bi lahko domnevali, da bi se v zadevi *Senatsverwaltung* v skladu z Uredbo Bruselj IIb odločalo drugače. Vendar ni tako. Sodišče EU jasno navaja, da obstaja kontinuiteta pri obravnavi »odločb« med uredbama Bruselj IIa in IIb.⁶³

5.2. Uredba o dedovanju

Opredelitev pojma »sodišče« ter razlikovanje med odločbo (sodbo) in javno listino sta zelo pomembna za Uredbo o dedovanju.⁶⁴ V sistemu te uredbe je ta pomen še večji kot v Uredbi

⁶⁰ Vendar Bargelli, str. 48 in nasl., dvomi, da te ugotovitve Sodišča dejansko pravilno povzemajo vsebino nacionalne (italijanske) zakonodaje glede pristojnosti sodnega tajnika v zvezi z odobritvijo sporazumne razveze zakonske zveze.

⁶¹ V zadevi *Senatsverwaltung* je to stališče zagovarjalo predložitveno sodišče BGH (s sklicevanjem na pravno pisanje). BGH, FamRZ, 2021, 119, Rz. 32.

⁶² Bargelli, str. 48.

⁶³ Sodba Sodišča EU v zadevi C-646/20 *Senatsverwaltung für Inneres und Sport proti TB* z dne 15. novembra 2022.

⁶⁴ Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb ter sprejemanju in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah in o

Bruselj IIb. Prvič zato, ker morajo organi, ki izdajajo javne listine (in registrirajo sporazume), v skladu z Uredbo Bruselj IIb uporabljati pravila o pristojnosti enako kot sodišča.⁶⁵ V Uredbi o dedovanju pa (drugače kot sodišča, ki izdajajo odločbe) organi, ki izdajajo javne listine, niso zavezani k uporabi pravil o pristojnosti iz te uredbe.⁶⁶ Drugič, javne listine so »priznane« in prosto krožijo na podlagi Uredbe Bruselj IIb (skoraj enako kot sodne odločbe), njihov čezmejni učinek na podlagi Uredbe o dedovanju pa je šibkejši. Imajo le dokazno vrednost (in so zato »sprejete«, ne pa »priznane«; 59. člen Uredbe).⁶⁷

V skladu s prvim odstavkom 3. člena Uredbe lahko »odločbo« izda le sodišče. Ključno vprašanje je torej, kaj je sodišče v smislu Uredbe. V drugem odstavku 3. člena je izrecno navedeno, da izraz »sodišče« lahko vključuje »druge organe in pravne strokovnjake, pristojne za dnevne zadeve«, kar je širša opredelitev kot v Uredbi Bruselj I (glej zgoraj). Vendar drugače kot Uredba Bruselj IIb in Uredba o evropskem plačilnem nalogu zgolj dejstvo, da je nacionalna zakonodaja zapuščinske zadeve zaupala zunajsodnemu organu, kot je notar, samo po sebi ne pomeni, da je ta organ »sodišče«. Sodišče je le, če opravlja »sodno funkcijo« (ali če deluje na podlagi prenosa pooblastil s strani sodišča v tradicionalnem smislu ali če deluje pod nadzorom sodišča). V obeh primerih mora izpolnjevati tudi dodatne postopkovne zahteve (drugi odstavek 3. člena Uredbe o dedovanju).

Poleg tega je v uvodni izjavi 20 Uredbe pojasnjeno, da

»izraz 'sodišče' na notarje ali matične urade v nekaterih državah članicah, ki v nekaterih dednih zadevah tako kot sodišča izvajajo sodno funkcijo, ter v nekaterih državah članicah na notarje in pravne strokovnjake, ki v določenih dednih zadevah izvajajo sodno funkcijo na podlagi prenosa pooblastil s strani sodišč«.

Sodišče EU je bilo že zaproseno, da poda smernice glede razlage pojma »sodišče« (tako v zvezi s sodišči v tradicionalnem smislu kot tudi z notarji) in glede razmejitve med »odločbami« in »javnimi listinami«. Prva od treh zadev (*Oberle*)⁶⁸ se je nanašala na sodišče v pravem pomenu besede (nemško sodišče, ki je izdalo nacionalno potrdilo o dedovanju). Ključna ugotovitev v zadevi *Oberle* je, da razlikovanje med pravnimi in nepravdnimi postopki ni odločilno. Izraz »odločanje«, ki se pojavlja v 2. členu Uredbe, zajema vsako odločitev sodišča.⁶⁹ Sodišče EU je

uvedbi evropskega potrdila o dedovanju. Enaka opredelitev »sodišča« je določena v »dvojčku uredb« o premoženjskih razmerjih med zakoncema in registriranimi partnerji (Uredbi 2016/1103 in Uredbi 2016/1104).

⁶⁵ Čeprav ne neposredno, pa se lahko potrditev opravi le, če so bila upoštevana pravila o pristojnosti; točka drugega odstavka 66. člena.

⁶⁶ Sodba Sodišča EU v zadevi C-80/19 *E.E.* z dne 16. julija 2020.

⁶⁷ Glej na primer *Limanté*, str. 52.

⁶⁸ Sodba Sodišča EU v zadevi C-20/17 *Oberle* z dne 21. junija 2018.

⁶⁹ Prav tam.

opozorilo, da uvodna izjava 59 krepi načelo vzajemnega priznavanja odločb, izdanih v državah članicah v zapuščinskih zadevah, ne glede na to, ali so bile te odločbe izdane v pravnem ali nepravdnem postopku. Tako je treba tudi nacionalno potrdilo o dedovanju (ki ga je izdalo sodišče v nepravdnem postopku), ki ima v skladu z zadevnim nacionalnim pravom le deklaratorni učinek in nima učinka *res iudicata*, šteti za »odločbo«.

Ker se je *Oberle* nanašal na sodišče v tradicionalnem smislu, ni rešil vprašanja, kako ravnati v primerih, ko je pristojnost za odločanje o nespornih zapuščinskih zadevah podeljena organu, ki ni sodišče v okviru nacionalne pravosodne strukture. To vprašanje je bilo predloženo Sodišču EU v zadevah *WB*⁷⁰ in *EE*,⁷¹ ki sta se nanašali na notarje, ki so bili po nacionalnem pravu splošno pristojni za nesporne dedne zadeve. V tem primeru se Sodišče EU drugače kot v zadevi *Oberle* ni zadovoljilo s trditvijo, da nesporne zadeve spadajo na področje uporabe »sodišča« in je njihova posledica »odločba«. Namesto tega se je pri presoji, ali notarji opravljajo »sodno funkcijo«, oprlo na merila iz 3. člena Uredbe. V nasprotju z Uredbo Bruselj IIB za priznanje statusa sodišča po Uredbi o dedovanju samo po sebi ni dovolj, da je nacionalni zakonodajalec (Poljska in Litva) prenesel nekatere nesporne zadeve iz pristojnosti sodišč v pristojnost notarjev.

Ključni element »izvrševanja sodne funkcije« je pristojnost organa, da po uradni dolžnosti odloča o morebitnih spornih točkah med zadevnimi strankami.⁷² To ne velja v primeru, ko so pooblastila zadevnega organa v celoti odvisna od volje strank. Te zahteve veljajo ne glede na to, ali gre za pravdni ali nepravdni postopek.⁷³ S poudarkom na preizkusu, ali je organ pristojen za odločanje o vprašanih, ki so med strankami sporna, je Sodišče EU na zapuščinske zadeve razširilo formulo, ki jo je že pred časom razvilo pri presoji Uredbe Bruselj I⁷⁴ in v drugem okviru pri odločanju o tem, kaj je »sodišče« kot organ, ki lahko vloži predlog za predhodno odločanje.⁷⁵ Tako v *W.B.* kot tudi v *E.E.* je Sodišče EU torej presojalo, ali je notar na Poljskem ali v Litvi pristojen za odločanje o spornih vprašanih v zapuščinskih zadevah. V obeh primerih je bil odgovor nikalen. Zato je odločilo, da notarji v tej vrsti postopkov ne opravljajo sodnih funkcij.⁷⁶

⁷⁰ Sodba Sodišča EU v zadevi C-658/17 *WB* z dne 23. maja 2019 (v zvezi s poljskimi notarji).

⁷¹ Sodba Sodišča EU v zadevi C-80/19 *E.E.* z dne 16. julija 2020 (v zvezi z litvanskimi notarji).

⁷² Sodbi Sodišča EU v zadevah C-658/17 *WB* z dne 23. maja 2019 in C-80/19 *E.E.* z dne 16. julija 2020. Tako tudi študija Lurger in Stöeger, str. 73.

⁷³ Prav tam.

⁷⁴ Sodba Sodišča EU v zadevi C-414/92 *Solo Kleinmotoren* z dne 2. junija 1994.

⁷⁵ Sodba Sodišča EU v zadevi C-344/09 *Bengtsson* z dne 24. marca 2012.

⁷⁶ Sodbi Sodišča EU v zadevah C-658/17 *WB* z dne 23. maja 2019 in C-80/19 *E.E.* z dne 16. julija 2020.

Santalo Goris je izrazil presenečenje, da potrdilo o dedovanju, ki ga izda nemško sodišče, spada v sistem pristojnosti iz Uredbe o dedovanju, potrdilo, ki ga izda litovski ali poljski notar, pa ne.⁷⁷ Meni, da sodbi v zadevah *W.B. in E.E.* nista skladni s sodbo v zadevi *Oberle*, v kateri je Sodišče EU odločilo, da je nacionalno sodišče sodišče v smislu Uredbe o dedovanju ne glede na to, ali odloča o zapuščinski zadevi v pravnem ali nepravdnem postopku.⁷⁸ Pogoj »rešitve spora« torej ni bistven. Če pa se ista – nesporna – zadeva prenese iz pristojnosti sodišča v pristojnost notarja, notar – čeprav počne popolnoma enako kot prej sodišče – ni sodišče. Nenadoma je bistveno, da notar »ne rešuje spora«.⁷⁹ Torej bistveno postane prav tisto, za kar je Sodišče EU v zadevi *Oberle* izrecno izreklo, da ni bistveno. Na prvi pogled je videti kritika Santala Gorisa utemeljena. Vendar le na prvi pogled. Wilderspin je prepričljivo pojasnil, da v sodni praksi Sodišča EU ni nobene nedoslednosti.⁸⁰ Logika je naslednja: v zadevi *Oberle* je odločalo sodišče v pravem, formalnem pomenu besede (v besedilu drugega odstavka 3. člena Uredbe: »sodni organ«). Kot takemu mu ni treba dokazati nobenih drugih elementov, da bi se lahko štelo za sodišče. Sodišče je vedno sodišče.⁸¹ Nasprotno pa notar po nacionalnem pravu ni sodišče. Lahko se pa šteje za sodišče (v skladu z drugim odstavkom 3. člena Uredbe), vendar le, če opravlja »sodno funkcijo« in izpolnjuje nekatere dodatne zahteve.

Zahteva, da organ opravlja sodno funkcijo le, če je pristojen za reševanje sporov, pomeni, da bodo notarji v državah članicah EU, čeprav so v skladu z nacionalno zakonodajo pooblašteni za obravnavanje zapuščinskih zadev, le redko veljali za sodišča. V uvodni izjavi 20 Uredbe o dedovanju je sicer tudi že navedeno, da notarji v državah članicah EU »običajno« ne opravljajo sodnih funkcij.⁸²

Vendar pa obstaja še ena možnost v drugem odstavku 3. člena Uredbe, ki omogoča, da se nesodni organi, vključno z notarji, štejejo za »sodišča«, in sicer če delujejo na podlagi prenosa pooblastil s strani sodišča ali pod nadzorom sodišča.

Posebno pozornost je treba nameniti prvi od obeh možnosti – prenosu pooblastil s strani pravosodnega organa. Razumeti jo je treba v luči dejstva, da ima sistem notarjev kot »sodnih komisarjev« v zapuščinskih zadevah že dolgo tradicijo v nekaterih, večinoma srednjeevropskih državah (na primer na Češkem *notář jako soudní komisař v řízení o pozůstalosti*). Pri tem je pomembno, da bo ta pogoj izpolnjen le, če pooblastilo notarju izda sodnik ter ne že abstraktno in na splošno zakon. Tako notarji, ki jim je vodenje nespornih zapuščinskih postopkov zaupano

⁷⁷ Santalo Goris.

⁷⁸ Prav tam.

⁷⁹ Prav tam.

⁸⁰ Wilderspin, str. 52.

⁸¹ Prav tam.

⁸² Glej tudi: Limanté, str. 45–55.

neposredno po pravu države članice (kot na Poljskem – Z. B. in v Litvi – E. E.), ne pa po sodišču te države članice (kot na Češkem in Hrvaškem), niso sodišča.⁸³ Izdajo lahko le javne listine (vendar jih pravila o pristojnosti iz Uredbe ne zavezujejo), medtem ko se »notarji kot sodni pooblaščenци« štejejo za sodišča, ki lahko izdajajo odločbe (listine, potrdila), ki prosto krožijo. Zahteva, da mora pooblastilo izdati sodišče, je še ena bistvena razlika med Uredbo o dedovanju in Uredbo Bruselj IIb. V slednji je za to, da se organ šteje za sodišče, dovolj, da nacionalni zakonodajalec nanj »prenese« pooblastila (pristojnosti), ki so prej pripadala sodiščem.

Obravnavana alternativa tako ohranja tesno institucionalno povezavo (»*power-link*«) med sodiščem v ožjem smislu in notarjem. Sodišče mora notarja imenovati ali pooblastiti za izvedbo določenega zapuščinskega postopka in šele takrat se lahko notar šteje za sodišče v smislu drugega odstavka 3. člena Uredbe o dedovanju. Ni presenetljivo, da sta Lurger in Stöger kot avtorja študije, ki zagovarja razširitev pooblastil notarja v nespornih postopkih, kritična do takega »dvostopenjskega« sistema, v katerem so pooblastila najprej podeljena sodišču (po državnem pravu), v drugem koraku pa jih sodišče prenese na notarja.⁸⁴ Vendar priznavata, da je to dejansko pravilno razumevanje veljavne zakonodaje.⁸⁵ Trdita, da bi se moral *de lege ferenda* pojem »pooblastila« uporabljati tudi, kadar država (s svojo zakonodajo) notarju neposredno zaupa javne funkcije.⁸⁶ Po njunem mnenju je vprašanje, ali je pooblastilo preneseno neposredno z zakonom ali s strani sodišča, zgolj organizacijsko vprašanje.⁸⁷ Vendar menim, da je tak poskus zmanjševanja pomena udeležbe sodišč neprepričljiv tako z vidika načel pravne države kot tudi v okviru pravosodnega sodelovanja EU z vidika medsebojnega zaupanja. Ne smemo podcenjevati dejstva, da sodišče, čeprav prenese pooblastila na notarja kot sodnega komisarja, ohrani določeno vključenost v potek postopka (na primer odločanje o predlogih za izločitev oziroma izpodbijanje notarja).

Za prvo (pod)možnost (prenos pooblastil s strani sodišča) obstajajo primeri v nacionalnih zakonodajah držav članic, druga (pod)možnost (zunajsodni organ, ki deluje pod nadzorom sodišča) pa po mojem vedenju še v nobeni od držav članic ne obstaja. Zato ostaja nejasno, kaj tak nadzor pomeni. Gotovo pa je, da ga je treba izvajati že med postopkom. Ne zadošča, da se je zoper odločitev zunajsodnega organa mogoče pritožiti ali da jo sodišče pregleda. To logično izhaja iz dejstva, da je slednje v vsakem primeru določeno kot dodatni pogoj, ki mora biti izpolnjen v vsakem primeru.

⁸³ Glej tudi Lurger in Stöger, str. 74.

⁸⁴ Prav tam, str. 74.

⁸⁵ Prav tam, str. 74 in 94.

⁸⁶ Prav tam, str. 74.

⁸⁷ Prav tam.

To nas pripelje do treh dodatnih pogojev iz člena, ki morajo biti izpolnjeni kumulativno, da se zunajsodni organ, kot je notar, šteje za sodišče (pod vsemi zgoraj obravnavanimi naslovi – izvajanje sodnih funkcij ali delovanje na podlagi prenosa pooblastil s strani sodišča ali delovanje pod nadzorom sodišča). Tak organ mora zagotavljati jamstva glede svoje nepristranskosti in pravice strank do zaslišanja (tj. jamstva poštenega postopka); njegova odločitev mora biti podvržena možnosti pritožbe na sodišče ali predmet ponovne preučitve s strani sodišča ter njegova »odločitev« mora imeti podobno veljavo in učinek kot odločitev sodnega organa v isti zadevi.

6. Zaključek

Razprava o tem, kaj je sodba v smislu prava EU, je zelo pomembna za pravilno razumevanje ustavne vloge sodstva v EU. Pomen te razprave je trojen. Prvič, krepi načelo, da je vloga sodne veje oblasti – v primerjavi z drugimi vejami državne oblasti – odločanje o zadevah in sporih. Sodišča, zlasti najvišja sodišča v hierarhiji sodne veje oblasti, imajo pomembno vlogo pri razvoju prava ter krepitevi predvidljivosti in pravne varnosti. To pa bi morala početi tako, da bi odločala o resničnih zadevah v kontradiktornih postopkih med resničnimi strankami. Naloga sodišč ne bi smela biti podajanje abstraktnih mnenj ali reševanje hipotetičnih primerov, prav tako pa vloge sodstva ni mogoče omejiti na to, da zgolj potrjuje sporazume strank. Emanenca sodne funkcije razlaga prava in njegove uporabe v posameznih primerih je sodba. Drugič, kaže, da je mogoče tudi pri obravnavanju posameznih zadev ohraniti razliko med sodbo na eni strani in akti sodišča, ki so v celoti odvisni od volje strank in niso vezani na sodnikovo moč odločanja. Tretji vidik razprave o pojmu sodbe v pravu EU je povezan s pojavom »privatizacije pravosodja« ali »zunanjega izvajanja sodnih storitev«. Do tega pride, ko pravni strokovnjaki, kot so notarji, pridobijo pristojnosti z daljnosežnimi čezmejnimi posledicami in z željo, da bi za njihove akte veljalo enako načelo vzajemnega zaupanja kot za sodbe državnih sodišč. Vendar je razprava pokazala, da zadeve, kot so razveza zakonske zveze po sporazumu ali urejanje dedovanja ali skupnega premoženja zakoncev, kjer med strankami ni spora, dejansko ne spadajo v osrednje področje sodne dejavnosti. Zaupanje teh dejavnosti organom in strokovnjakom, ki niso sodišča v pravem pomenu besede, na primer notarjem, zato pravzaprav ne pomeni »privatizacije sodne dejavnosti«. Gotovo ima lahko vključitev notarjev na številnih področjih tovrstnih – nespornih – zadev številne koristi za pravni red v celoti.

Obstajajo pa razlogi za previdnost. Prvi se nanaša na zagotavljanje vladavine prava. V zadnjih letih smo videli, da poskusi spodkopavanja neodvisnosti sodstva in izpostavljanja sodnikov političnemu vmešavanju v državah članicah EU niso nemogoči. Vendar smo videli tudi, da so institucije EU pripravljene sprejeti ukrepe za zagotovitev spoštovanja neodvisnosti sodstva. Vendar pa ne bi smeli državam članicam dopustiti, da se svojim obveznostim glede položaja

sodstva in sodnikov zlahka izognejo tako, da bi sodnikom odvzela pooblastila in jih zaupala drugim organom in pravnim strokovnjakom, ki imajo veliko manj jamstev strukturne neodvisnosti. Druga skrb se nanaša na načelo medsebojnega zaupanja – ne le na potrebno »slepo« zaupanje, temveč tudi na razvoj resničnega zaupanja. Slednje je težko doseči že med samimi sodniki iz različnih držav članic EU. Ukrepi, kot so zagotavljanje enakih jamstev za njihov status in neodvisnost ter programi usposabljanja za sodnike po vsej EU, imajo dolgoročno pozitiven učinek. Razmere se spremenijo, ko vstopijo povsem novi akterji. Vendar ti nimajo takega pravosodnega usposabljanja na ravni EU, kot ga imajo sodniki, in morda ne poznajo dovolj na primer pravil o mednarodni pristojnosti, določenih v uredbah, obravnavanih v tem prispevku. Poleg tega so ti organi in pravni poklici sodnikom v drugih državah članicah morda popolnoma neznan. Če pa so takoj priznani kot sodniki in izdajajo sodbe, ki prosto krožijo z vsemi učinki »slepega« medsebojnega zaupanja, bo morda treba pravo, dejansko, medsebojno zaupanje začeti graditi skoraj od začetka.

Literatura

- BROBERG, Morten, in FENGER, Niels. *Broberg and Fenger on Preliminary References to the European Court of Justice*. Oxford: Oxford University Press, 2021.
- BARGELLI, Elena. Reshaping the Boundaries Between “Decision” and Party Autonomy. The CJEU on the Extrajudicial Italian Divorce. *European Papers*, 2023, letn. 8, št. 1, str. 43–53.
- DREW, J. Hushka. How Nice to See You Again: The Repetitive Use of Arbitrators and the Risk of Evident Partiality. *Yearbook on Arbitration and Mediation*, 2013, letn. 8, str. 325–340.
- JENARD, P. *Report on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters Jenard Report 1968*, 5. marec 1979, OJ C 59/1.
- KRAMME, Malte. Private Divorce in Light of the Recast of the Brussels IIbis Regulation. *Zeitschrift für das Privatrecht der Europäischen Union*, 2001, letn. 18, št. 3, str. 101–106.
- LIMANTÉ, Agne. The E.E. Decision Sheds Light on Notaries Acting as 'Courts' and on a Few Other Notions Within the Context of the Succession Regulation. *European Papers – A Journal on Law and Integration*, 2021, letn. 6, št. 1, str. 45–55.
- LURGER, Brigitta, in STÖGER, Karl. *Justice Without Litigation, non-contentious proceedings by notaries in the European Union*. Dunaj: Manz, 2022.
- MANTOVANI, Martina. Notaries and Their Debt-Collection Writs under the Brussels Ia Regulation. A Difficult Characterisation. *Journal of Private International Law*, 2019, letn. 15, št. 2, str. 393–417.
- MAGNUS, Ulrich, in MANKOWSKI, Peter. *Brussels Ibis Regulation, European Commentaries on Private International Law*. Sellier, 2016.
- OSIECKA, Paula. Notarial orders for payment – changes in debt collection. Blog Dudkowiak, 16. december 2022, <<https://www.dudkowiak.com/blog/notarial-orders-for-payment-changes-in-debt-collection>>.

- PRETE, Luca, in WAHL, Nils. The gatekeepers of Article 267 TFEU: On jurisdiction and admissibility of references for preliminary rulings. *Common Market Law Review*, 2018, letn. 55, št. 2, str. 511–547.
- SANTALO GORIS, Carlos. The Court of Justice on the Succession Regulation. Blog *EAPIL*, 21. oktober 2020.
- SKUBIC, Zoran. Hrvaški notarji – in slovenski CoVL – niso »izvršilna sodišča« po pravu Unije. *Pravna praksa*, 2017, letn. 36, št. 12-13, str. 39–40.
- UDE, Lojze. *Civilni pravdni postopek*. Ljubljana: ČZ Uradni list, 1988.
- WILDERSPIN, Michael. The Notion of “Court” under the Succession Regulation. *Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego*, 2020, letn. 26, str. 45–56.